



# Consulta

previa • libre • informada  
de buena fe • culturalmente adecuada

a personas, pueblos y comunidades

## indígenas

en materia de **Postulación y Autoadscripción** para candidaturas a **diputaciones locales**

‘NA TS’OFO

## **TS´OFO DEGA ´MET´O NT´ANI, ´WA´EHU GAT´HO YA HÑÖHÑÖ, YA ´MUI, YA HNINI GE MÖ GE NÜHÜ NE, PA DA, NJA YA NJUAHNI, DEGA YA TS´UTP´I HÄ YA HNINI.**

Nö´ö dö hmünts´i dega ya njuahna ts´utp´i nuwa Nt´at´i, ko ra ´mehni ya xeni hmö 1, 2, 41, ra nxeki V, ra hñoni C, ne 133 dega ra dö he´mi ma ´mondahu: 1, 2,3 ne 6, dega hmö ´ra ´mede 169, dega dö hmünts´i nuwa xihmaj dega ra ´mefi ya ñühü, ne ma ´ra ´mui ha xihmai ge di hmönda see: 19 ne 32, dega ra dö hmünts´i xihmaj, dega ra nsü ra ´mui ya hnini ñühü; XXIII dega ra hmö ya hmünts´i ha dö jai, dega ra hoga nsü ya hnini ñühü: 1, 77, 78, ra nxeki XXI ne XXIV, 92 ne ya nxeki II ne XLIII ne 103, ra nxeki VI dega ra ´mehni ya dö ngüü ne ra ´mefi ya njuahna nts´utp´i pa nuwa ya jai Nt´at´i: ne 3, 5, ra nxeki I, 10 ne 11, dega ya ´mehni pa hingi pefi ya t´utsa, ne hingi uts´a ya ñühü nuwa Nt´at´i.

## **DI TS´OFO**

Gat´ho ya jö´i ñühü, ya t´ulo ndö ha ya ´mui, ne ya hnini nee, ya ´mui Hñöhñö nuwa ha ma jaihu nt´at´i, ge ne da mpefi ha ya nt´ani mada nja, pada mongi teme o ha ra fëni, dega hanka hëti ya ´mefi dega ya njuahna nts´utp´i ha ya hnini ge mada nja. Nuya ya ´mefi mada nja, go mada gut´i ´ñü Dö ngüü, ne nkabu ne ya he´mi nu´u hnehe paya njuahna ts´utp´i, ne pa ma ´ra ya hmünts´a njuahni. Nuya hmünts´i pets´i te da hñüxi ra thuhu ne da t´embi ge ho xahñio ra he´mi, njabu pa da tsa da mpefi ko ya hnini, ne da mpefi ko gat´ho ya ´mui, ne da ´ñena nuga di ne ga ma ha ya njuahna ts´utp´i, nkabu da t´ëna nuni gogehni di nehe da goi, da gohi nuni ha njuhni mada nja, nuni ra jeya: 2023-2024, njabu pets´i teme da ´mefi nuya ya ´mehni hüxkua:

## **PETS´I TE GI PEFI**

### **´Ra ´Met´o: Ya jö´i di ja ya ´mefi dega nt´ani**

- Gogehia jö´i mada njapi nt´ani: Ya jö´i ñühü ´mui nuwa ´Monda, pegue ya me Nt´at´i, njabu pa gat´ho ya jö´i ya t´ulo ndö ha ya ´mui, ne ya hnini, ne ya ngüü.
- Ndö pefi ra ´mefi. Nö´ö dö ngu dega njuahna ts´utp´i nuwa Nt´at´i (IEEG) da mats´i ya nfödi dega ts´utp´i ne ya hmünts´i dega ya njuahna ts´utp´i (UTJCE), ge gogehna hmünts´i mada ja ya ´mefi dega ya nt´ani ha gat´ho ya ´mefi.
- Hmünts´i hö pödi. Dö hmünts´i me Nt´at´i ra thuhu (SEDESHU)
- Hmünts´i di üngi nfats´i. Dö hmünts´i di faxi ya ñühü ra thuhu (INPI).
- Hmünts´a Süte. Dö ts´utp´i di sü hinda xaxi ya ñühü, ha nuwa ma jaihu Nt´at´i.

- f) To'ó ne da mpefi. Da ts'á da nfaxte ne ya 'met'ó ndö ts'utp'i, gogehia mada mö ha majöni ya 'mefi di pefi ya hmünts'i dega IEEG, nuya ya 'mefi dega ya ts'ofó mada ndui ri hñaxa, ko gat'ho nu ma da 'ñio ha ya 'mefi dega ya nt'ani.

**'Ra yoho: Ra 'mefi ya nt'ani.** Ya nt'ani pets'i teme da gut'i gat'ho ya hmö, ya hoga hñö, teme o ha ra fëni ya jö'i, ya hnini, ya 'mui ñühü, ne gat'ho ra 'mefi nuya ya hmünts'i ñühü bi hngni, ne nkabu hanka pets'i te ja ya 'mefi nuwa ha ya njuahna ts'utp'i, pa njabu da nja ya njuhni ha ya hnini.

**'Ra hñü: Ya mefi dega nt'ani.** Gogehia ya mefi dega nt'ani, ge gogehia ya 'mefi, da xi'i hanka da nja, ne teme mada nkupa ha nuya ya 'mefi, ne mada mö, hö Nkawa, nkabune mada 'ñëna gogehia ya mefi nt'ani, ko ngehia da ts'á ga jahu ya 'mefi, paga mpehu.

### **'Ra Goho. Njawa mada nja 'mefi dega nt'ani.**

- a) Ya xeni 'mehni di mo teme gi pefi ko ri hne see.

Nö'ö 'nate ma hñöto pa, ra 'ret'a nzönö, yoho 'mo 'nate ma yoho. Mada nja 'na hmünts'i ko ya hnini ne ya 'mui ñühü, nkabu ne ko gat'ho ya ra ndö ya hnini, pada hmö ya 'mefi mada nja, dega nuna ts'ohni, ne pada nja ya nt'ani de nuna 'mefi dega nt'ani, njabu da t'ëna nuna mefi njawa mada thoki, nuya 'mefi mada nthoki dega ñompo ne dega ra hñö ya ñühü Ezar (Chichimeco) ne dega Hñöhñö (Otomí), njabu gat'ho ya jö'i da 'o ra fëni teme ne da mö, da ntuhni ra hmö ne njabu da juahni ndana ma xahñio.

Nkabu ne, nö'ö **IEEG** dan mpaxkui **IMPI** ne nö'ö hmünts'i me Nt'at'i ñühü, mada ngni nuya 'mefi mada thoki dega ya nt'ani, nkabu ne mada hmö nuna 'mefi ha ya bojö. Njabu ne mada hngni nuna ts'ofó, pa gat'ho ya jö'i da bödi, gat'ho ya Hñöhñö, da zoni nuna hmö ta ha bi 'mui ne ha ra hnini, ne nkabu ne da zoni ya hmö dega yoho hmö.

Ya hnini nu bi njapi ya nt'ani, ko ra ndö ya ñühü ha ya 'mui, ne ha ya hnini, ne ya jö'i Hñöhñö, pets'i te da üngi ra hmö, pegue hinkonto to'ó da 'yet'i pa ya hmö, ya jö'i da mö ne da ja teme o ra fëni, gat'ho ya jö'i mada 'mets'i 'na xeni pa, pa nkabu da hñëti ha hö xa hñio ya ntani bi nja, ne nkabu da mö ya jö'i ha xahñio 'mefi wa hina, nkabu ya jö'i mada hñëti ha nkabu ya 'mefi wa hina, dega nuya nt'ani. Ha nuya ya hmünts'i dega hmö o fëni, hinda tsa da 'ñut'i ya njuahna ts'utp'i, nixi ya 'met'ó ts'utp'i nu bi monda 'Monda, nixi ya t'ulo hmünts'i, ne nixi ya jö'i nu ma da sü ya 'mefi dega nt'ani.

- b) Ya xeni 'mehni dega nt'ani.

Maga nja nuni ra; Hñü 'ret'a pa, ra 'ret'a nzönö, ne nuni ra; guto pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö, ra jeya yoho 'mo 'nate ma hñü, mada nja ya ts'ofó ko IEEG ne ya jö'i bi njapi ya nt'ani ko ya hmünts'i dega nt'ani bin thoki, pa nkabu da zoni 'nada hmö, dega 'na hoga nt'ani. Nuya 'met'ó hmö ge ya 'mefi pets'i te da nsü da nja xahñio.

Ha 'ra 'na ya hmünts'í mada nja, mada hmö tema 'mefi mada thoki, pa njabu da tsá dan ja ya 'mefi ha ya Mexa dega 'mefi, pa ge ya jö'i da 'ñëna Nubia hö bi hogi ya 'mefi dega nt'ani. Mada njuxi 'na nt'ot'í ge di hüts'í gat'ho ra hmö ya jö'i bi hmünts'í. Njabu ne mada thöi ya k'oi ne ya juu 'wande ge 'mui 'na, gogehia mada mö ge ja ya 'mefi.

Nkabu ne, pada tsá ga höhe ndunti ra hmö ya jö'i, da t'aje ya ts'ohni, ne xa ndunti ya hoga hmö dega ya Hñöhñö, dega ya 'mefi dega ya nt'ani, njabu ne mada ts'ogi 'na bojo pagi pots'e ra hmö ri fëni, nuna 'ñü ge ra 'meti ya ndö.

**c) Ya xeni 'mehni, pets'í te gi pefi hñaxtho.**

Mada nja nuni ra; 'ret'a pa, ne nuni ra 'ret'a ma 'rato pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö, ra jeya; yoho 'mo, 'nate ma hñü, ya ndö pets'í te da hñëti xahñio, ne da mö, nuna hmö, ho nkabu wa hina, da 'ñëna un hö ga pehu, un hö xpi 'ñëhë de ha ya nt'ani bi nja ha ya 'mui.

Ko ngehna, nö'ö **UTJCE** mada hoki 'mefi ko gat'ho ra hmö ya jö'i, ne njabu mada thoki 'na t'ulo nt'ot'í habu di hüxi nu xa mahioni, dega ya hoga hmö bi nja ha ya nt'ani, ne njabu da thoki 'na 'mefi di mongi majöni, ne nuna 'mefi ge mada mö teme mada 'mefi ya jö'i to'ó ne da 'ñüt'í nuna 'mefi dega dega njuhna ts'utp'í nuwa ha ya hnini, ge mada nxipi ne, gat'ho ya 'ñühü ha ya hnini, pada bödi teme di mpefi, da födi ra 'mefi ya hmünts'í ya dö hmünts'í, gogehna mada mo ha xa hñio mefi wa hina, ne da 'mefi nuya la nt'ot'í para hne, ngüt'a pa nu'mu ra 'nate pa, ra 'ret'a ma na nzönö, dega yoho 'mo, 'nate ma hñü.

**'Ra kut'a. Ha gekua mada nja ya hmünts'í dega nt'ani.**

Ha ya hmünts'í dega ya nt'ani, mada nja ya 'mefi, ko nuya ya hnini ge ya Hñöhñö ge xpi 'ñekua ra thuhu ha njuni.

Hnini	Habu mada nja hmünts'í ne ha 'mu.
Nt'at'í	Edificio central IEEG/ mada nja ya xeni hmö ne ya nxogi, nuni ra 'nate ma hñöto pa, ra 'ret'a nzönö.
Zate	Ra hñü 'ret'a pa, ra 'ret'a nzönö
T'axjai	Ra Hñü pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö
Nxamge	Ra kut'a pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö
Mbo t'öi	Ra yoto pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö
Ntöte	Ra guto pa, ra 'ret'a ma 'na nzönö

**'Ra 'Rato. Ha hüxkua ya födi ne to'ó da ts'a gi nzofö.**

Nö'ö jö'í bi ts'ogi pa ya 'mefi dega Unidad Técnica Jurídica dega njuhna ts'utp'í, ne nu ya jö'í bi ts'ogi dega Junta Ejecutiva Regionales, gogehia ja ra fëni ne pödi pa nuya ya 'mefi, njabu ne bi ts'ogi ya ndö ya ñühü ha ya hnini, ne ya 'muj Hñöhñö ge pödi da yode ra 'mefi ja jö'í, 'mu da nja ntuhni ya ñühü pödi da hoki ya hoga 'mefi, nkabu ne pödi da hnehe ya he'mi mada nkupa, nkabu nehe da tsá dan ja ya nt'ani ha ya 'ñü bojo, ne ya t'oxgü, hñëti xi 'mukua 'ñüü pagi ja nt'ani: [diego.remirez@ieeg.org.mx](mailto:diego.remirez@ieeg.org.mx), [carolina.gasca@ieeg.org.mx](mailto:carolina.gasca@ieeg.org.mx) y [manuela.cano@ieeg.org.mx](mailto:manuela.cano@ieeg.org.mx) hñëti nuna 'mede dega t'oxgü ne hñëti nuya ya njuna 'mede: \_\_\_\_\_

473 73 530 00 ext. 3206

Nkabu bi ts'ogi ya 'ñu nubü maño, ne ra dö 'ñu ya bojö, ne ya t'oxgü dega: IEEG <http://consultaindigena2023.ieeg.mx> mada nxoki ma 'na tsi 'ñüü, ge ha mada 'muj wa ya nfödi, dega ya Nt'ani, dega ya njuhna ts'utp'í mada nja ha ya 'muj, ha ya hnini ne gat'ho nuwa Nt'at'í.

**'Ra yoto.** Gat'ho ya hmö nu himbi hngni nuwa ha nuna ts'ofö, mada thoki nuwa ha Unidad Técnica Jurídica ne gat'ho nu himbi hmö ha ya njuhna ts'utp'í.